

SEMPOZYUMLAR – KİTAP TANITIMLARI

• SEMPOZYUMLAR

İbn Sa'd Sempozyumu

27 Nisan 2014, Siyer Araştırmaları Merkezi, Fatih Ali Emiri Efendi
Kültür Merkezi, İstanbul

Arş. Gör. Şükran ADIGÜZEL*

§§§

Ülkemizde siyer alanındaki çalışmalarıyla tanınan Siyer Araştırmaları Merkezi, İslam Tarihi'nin ve özellikle Siyer ilminin önde gelen şahsiyetlerinden *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir* eserinin müellifi İbn Sa'd (ö. 230/835) adına eserin dilimize çevrilmiş olması vesilesiyle 27 Nisan 2014 tarihinde Fatih Ali Emiri Efendi Kültür Merkezi'nde bir sempozyum düzenledi.

İki oturum halinde planlanan sempozyum, sabah saat 09.30'da, Kur'an-ı Kerim tilâvetiyle başladı. Ardından selamlama konuşmalarına geçildi. Bu kısımda ilk sözü sempozyum düzenleme kurulu başkanı ve aynı zamanda dilimize kazandırılan *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir*'in editörlüğünü üstlenmiş olan İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Adnan Demircan aldı. Demircan, kültür tarihimizde önemli bir an yaşadığımızı, editörlüğünü üstlendiği bu çalışmanın yedi yıllık bir geçmişe sahip olduğunu, ayrıca onbeş mütercim in özverili katkılarıyla vücûd bulduğunu ifade etti. Ardından Siyer Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Kaya selamlama konuşmasını yapmak üzere kürsüye geldi. Kaya, "*Büyüklerin Ayak İzleri*" üst başlığıyla 2010 yılında başlattıkları İslam Tarihi ve özellikle Siyer alanında emeği geçen mümtaz şahsiyetleri tanıtıcı programların dördüncüsünü icra etmenin sevincini yaşadıklarını belirtti. Daha sonra sempozyumun onur konuklarından olan Prof. Dr. Yusuf Ziya Kavakçı söz aldı. Kavakçı, İslam dünyasında

* Çukurova Üni. İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalı, e-posta: anustekin86@hotmail.com

kolektif çalışma ruhunun Batı dünyasına oranla cılız kaldığına işaret ederek bu çevirinin kolektif bir çalışma mahsulü olmasından büyük bir onur duyduğunu ve bu tür çalışmaların yaygınlık kazanması gerektiğini vurguladı. Selamlama merasiminin son bölümünde söz alan Siyer Araştırmaları Merkezi kurucusu Muhammed Emin Yıldırım ise tabakât ve ensâb ilminin İslam ilim dünyasının medâr-ı iftihar olduğunu ve bu ilimlerin İslam medeniyetinin en büyük sermayesinin “insan” olduğu tezini fark ettirdiğini ifade etti.

Selamla konuşmalarının ardından Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Şeker’in başkanlığında “İbn Sa’d, Hayatı ve Eserleri” başlıklı birinci oturuma geçildi. İlk olarak Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Özdemir, “İbn Sa’d’ın Yaşadığı Dönem ve Çevre” konulu tebliğini sundu. Slaytlar eşliğinde yapılan sunumda Özdemir, İbn Sa’d’ın yaşadığı yıllarda İslam coğrafyasında hüküm süren Abbasîleri siyasal, sosyo-kültürel ve ilmî açıdan tanıtıcı değerli bilgiler aktardı. İbn Sa’d’ın yaşamının büyük bir kısmını geçirdiği ve vefat ettiği yer olan Bağdat’ın o yıllarda ilim dünyası açısından önemine vurgu yaparak tebliğini tamamladı.

Oturumun ikinci konuşmacısı olan Marmara Üniversitesi öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Mahmut Kelpetin “İbn Sa’d’ın Hayatı, Eserleri, Hocaları ve Öğrencileri” konulu tebliğini sundu. Kelpetin, İbn Sa’d’ın Fıkıh, Tefsir, Hadis ve özellikle Siyer alanında önemli kişilerden ders aldığını ve ilim dünyasına faydalı pek çok şahsiyetin kazandırılmasına vesile olduğunu ifade etti. Ayrıca İbn Sa’d’ın, hocası Vâkidî’nin vefatından sonra Bağdat’ın en meşhur fakih ve muhaddisleri arasında adının zikredildiğinden bahsetti. Tebliğin sonunda İbn Sa’d’ın günümüze kadar ulaşan eserleri ile farklı kaynaklarda ona nispet edilen ancak günümüze ulaşmayan eserleri hakkında da özet bilgiler aktardı.

“İbn Sa’d’ın *Kitâbü’t-Tabakâti’l-Kebîr*’i, Metodu ve Özellikleri” başlıklı üçüncü tebliği Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mustafa Fayda sundu. Fayda, İbn Sa’d’ın eserinde ashâb-ı kirâmı beş tabaka halinde tanzim ettiğini belirterek, bu tür bir tanzimin ilk olarak Hz. Ömer’in divan teşkilatında yapıldığını, dolayısıyla ashâbın tabakalara ayrılması meselesinin Hz. Ömer’den ilham alınmak suretiyle ortaya çıktığını ifade etti. Bununla birlikte *Kitâbü’t-Tabakâti’l-Kebîr*’in, konu merkezli muhtevası ve siyer ile ashâbın hayatını birleştiren metodu açısından günümüze kadar ulaşan en eski ve en özgün eser olduğunun altını çizdi.

Birinci oturum Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ahmet Önkal’ın sunduğu “İbn Sa’d’ın *Kitâbü’t-Tabakâti’l-Kebîr*’inin İslam Kültüründeki Yeri ve Önemi” başlıklı tebliğiyle tamamlandı. Bu tebliğde Önkal, eserin sadece siyer ve tarih alanında değil genel anlamda İslâmî ilimlerde çalışan ve araştırma yapan herkese hitap eden bir içeriğe sahip olduğunu belirtti. İslam tarihinin ilk iki asrındaki

kültürel mirasın aktarılması konusunda, "Siyer-İslâm Ansiklopedisi" hüviyetindeki *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*'in önemine vurgu yaptı.

Başkanlığını Fatih Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Hüseyin Algül'ün yaptığı "Kaynak Olarak *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*" başlıklı ikinci oturuma Kur'an tilaveti ile başlandı. Ardından İlk dönem siyer kaynakları alanındaki araştırmalarıyla tanınan Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Şaban Öz, "Siyer Kaynağı Olarak *Tabakâ't*" adlı tebliğini sundu. Öz, Türkiye'de ilk defa klasik dönem bir siyer müellifi adına sempozyum düzenlendiğini belirterek bu sebeple tarihî bir ana şahitlik edildiğini vurguladı. Tebliğinde siyer yazıcılığının ilk dönemlerini beş ana başlıkta değerlendirmek gerektiğini ifade ederek, İbn Sa'd'ın eserinin Karşılaştırmalı Nakil Dönemi'nin önde gelen özgün çalışmalarının başında yer aldığını ifade etti. Ayrıca eserin mu'cizât-ı Ahmediyye ve şemâil türünden rivayetleri tek bir başlık altında toplamasının, önemli bir diğer yönü olduğunu, bu anlamda siyer malzemesinin genişlemesinde İbn Sa'd'ın yadsınamaz bir konumu olduğu üzerinde durdu.

"İslam Tarihi Kaynağı Olarak *Tabakâ't*" konulu tebliği Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Adem Apak sundu. Apak, İslam Tarihi ve Siyer alanlarının birbirinden keskin sınırlarla ayrılabilir disiplinler olmadığını, böylesi bir ayrımın sunî olduğunu ifade ederek İbn Sa'd'ın eserinin, ilk dönem İslam tarihi kaynaklarından olan İbn İshâk'ın *Sîre*'si, Vâkidî'nin *Meğâzi*'si sonrasında kronolojik olarak üçüncü sırada yer alan İslam tarihinin ilk dönemine ait en önemli kaynaklardan birisi olduğunu belirtti. Ayrıca bu eserin cahiliye, kadının toplumdaki konumu ve coğrafi detaylara yer vermesi dolayısıyla da mümtaz bir konuma sahip bulunduğunu vurguladı.

İkinci oturum Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden ve eserin mütercim heyeti arasında da yer alan Prof. Dr. Yusuf Ziya Keskin'in "Rivayet Geleneği Açısından *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*" adlı tebliğiyle devam etti. Keskin, Hadis ilminin temel kriterlerinden olan rivayet terminolojisi bağlamında *Tabakâ't*'in genel bir değerlendirmesini yaptı. Bu çerçevede klasik hadis kitapları kadar olmasa da oldukça yoğun bir sened kullanımının ve hadis terminolojisinin temel kavramlarının birçoğunun *Tabakâ't*'ta yer almış olmasının bu eseri, kendisinden önce yazılan siyer ve tarih eserlerinden farklı kıldığını altını çizerek sözlerini tamamladı.

Bu oturumun dördüncü ve son tebliğini ise "Tefsir Kaynağı Olarak *Tabakâ't*" başlığı ile Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden ve aynı zamanda *Tabakâ't*'in mütercim heyeti arasında da yer alan Prof. Dr. Hikmet Akdemir sundu. Akdemir, *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*'de yaklaşık 400 küsur ayetin yer aldığını ve bunların içinde 300 kadar ayetin nebevî tefsir, sahabe kavli ve esbâb-ı nüzûl bilgilerini içeren rivayetlerle birlikte kullanıldığını belirtti.

İkinci oturumun bitmesi akabinde başkanlığını Prof. Dr. Mustafa Fayda'nın yaptığı Değerlendirme ve Kapanış kısmına geçildi. Bu bölümde Prof. Dr. Ahmet Önkal, İbn Sa'd'ın ilk ve özgün çalışmalarına imza attığını bu açıdan gelenekler oluşturmuş bir müellif olarak kabul edilebileceğini ifade etti. Genel çerçevede sempozyumun başarılı geçtiğini belirterek, bu tür organizasyonların devamlı olarak düzenlenmesinin önemine değindi. Prof. Dr. Adnan Demircan ise *Tabakâ'l*'in neredeyse otuz yılı bulan Türkçe tercüme serüveni olduğunu ve Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi kurucu dekanı Prof. Dr. Rami Ayas'ın eserin çevirisinde teşvik edici katkılarının bulunduğunu belirtti. Prof. Dr. Mehmet Şeker de *Tabakâ'l*'in günümüzde akademik araştırmalara malzeme sunması açısından önemine işaret etti. En son söz alan Siyer Araştırmaları Merkezi kurucusu Muhammed Emin Yıldırım ise "Klasik Bir Eser Nasıl Okunmalı?" üst başlığında bir değerlendirme konuşması yaparak bu konuda bazı prensiplere riayet edilmesi gerektiğinden bahsetti.

Alanının uzmanı bir heyet tarafından *Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr*'in Türkçe çevirisinin yayımlanması münasebetiyle düzenlenen bu sempozyum gerek gösterilen ilgi gerekse de bir ilk olma özelliğini taşıması bakımından son derece başarılı ve verimli geçmiştir. Bu durumun ülkemizde son dönemlerde siyere ve siyer araştırmalarına karşı gösterilen ilginin boyutlarıyla doğrudan alakalı olduğunu söyleyebiliriz. Siyer alanında sivil ve resmi araştırmacıları/kurumları bir araya getiren bu tür sempozyum, panel, çalıştay ve kongre gibi ilmî faaliyetlerin artarak devam etmesi, Siyer ilminin de ülkemizdeki geleceğini belirleyecek, daha sağlam bir zeminde gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede sempozyumu düzenleyen ve eserin yayımını üstlenen Siyer Araştırmaları Vakfı'nın diğer birçok kurum ve kuruluşa örneklik teşkil etmesi yönündeki ümidimizi de son söz olarak eklemeliyiz.